MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН АГУУЛГА

П.Жаргалтуяа /Доктор(Ph.D), дэд проф/

Агуулга:

- НББ-ийн агуулга, зарчим
- Аж ахуйн нэгжийн зохион байгуулалтын хэлбэрүүд
- Дансны давхар бичилтийн арга, ангилал, кодчилал
- Дасгал ажил, кэйс

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

1. Нягтлан бодох бүртгэлийн ангилал

- Санхүүгийн бүртгэл /Financial accounting/ гадаад дотоод мэдээлэл хэрэглэгчдэд зориулагдана.
- Зардлын бүртгэл /Cost accounting/ Дотоод мэдээлэл хэрэглэгчдэд зориулагдана.
- Удирдлагын бүртгэл /Managerial accounting/Дотоод мэдээлэл хэрэглэгчдэд зориулагдана.
- Татварын бүртгэл /Tax accounting/ Гадаад мэдээлэл хэрэглэгчдэд зориулагдана.

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

1. Нягтлан бодох бүртгэлийн зарчмууд /СТОУС/

Аж ахуйн нэгж нь дараах НББ-ийн дараах зарчмыг баримтална.

/НББ-ийн тухай хуулийн 5.1/

- **Бие даасан байх зарчим**
- **Тасралтгүй**
- **Жинхэнэ хэрэгжилтийн /Бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээг хүргэж өгсөн буюу хэрэгжсэн үед нь орлогыг хүлээн зөвшөөрнө/**
- **Үнэн зөв байх**
- **Хэмжигдэхүйц**
- **Зохицох**
- Уялдаат зарчим, Бодитой байх зарчим, Өртгийн зарчим, Мөнгөөр илэрхийлэгдэх зарчим...,

НББ-ийн суурь

6.1 Аж ахйун нэгж байгууллага НББ-ээ аккруэл сууриар хөтөлнө.

Н**ягтлан бодох бүртгэлийн аккруэл суурь** гэж мөнгө хүлээн авсан эсхүл төлсөн эсэхээс хамаарахгүйгээр орлогыг олсон үед, зардлыг гарсан үед нь хүлээн зөвшөөрч бүртгэх аргыг хэлнэ.

1. ААН-үүд санхүүгийн тайлангаа үнэн зөв тайлагнах үүрэг, ач холбогдол

- НББ-ийн тухай хуулийн 18.1 заалтанд ААН-ийн удирдлага нь санхүүгийн тайлангаа үнэн зөв тайлагнах үүрэг хүлээсэн байдаг.
- Үнэн зөв тайлагнах зарчим нь НББ-ийн нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдөх зарчимд багтдаг.
- Гадаад, дотоод хөрөнгө оруулагч, зээлдүүлэгчтэй үр дүнтэй, нягт хамтран ажиллах
- Бизнес, үйл ажиллагааны эдийн засгийн үр дүнг үнэн зөв тооцох, бодит шийдвэр гаргах
- Бизнес, үйл ажиллагааны ирээдүйн чиглэл, хандлагыг зөв тодорхойлж, бизнес төлөвлөлтөө зөв хийх
- Бизнесийн нэр хүндээ өндөр байлгах, найдвартай харилцагч, түнш байх
- ААН-үүд нийгэмд чиглэсэн ажил, хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд чухал ач холбогдолтой.

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

Санхүүгийн тайлангийн бэлтгэх зарчим

Аж ахуйн нэгж нь санхүүгийн тайлан бэлтгэхдээ дараах ерөнхий зарчмыг баримтална.

- Аж ахуйн нэгжийг татан буулгах, үйл ажиллагааг нь зогсоох нөхцөл байдал үүссэнээс бусад тохиолдолд санхүүгийн тайланг **тасралтгүй байх зарчмаар гаргах**;
- Аж ахуйн нэгж нь мөнгөн гүйлгээний мэдээллээс бусад санхүүгийн тайланг нягтлан бодох бүртгэлийн **аккруэл сууриар бэлтгэх**;
- Аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн тайлан нь өмнөх үеийн болон бусад байгууллагын санхүүгийн тайлантай **зэрэгцүүлэх боломжтой байх**;
- Санхүүгийн тайланд материаллаг зүйлсийг тусад нь толилуулна. Материаллаг бус дүнтэй зүйлсийг шинж чанар буюу үүргийнх нь дагуу **ижил зүйлсийн дүнтэй нэгтгэн толилуулах**;

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

2. Аж ахуйн нэгжийн зохион байгуулалтын хэлбэрүүд

Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хууль /Хуулийн этгээд/

- Нөхөрлөл
- Хоршоо
- Компани
- Сан
- Төрийн бус байгууллага/Холбоо/
- Төрийн байгууллага
- Улсын үйлдвэрийн газрууд

2. Аж ахуйн нэгжийн зохион байгуулалтын хэлбэрүүд, бүртгэлийн онцлог

- **Аж ахуйн нэгж, байгууллагууд /Санхүүгийн тайлангийн маягт, 2017/**
- Мэргэжлийн үнэт цаасны байгууллагууд /Санхүүгийн тайлангийн маягт, 2015/
- Банк /Санхүүгийн тайлангийн маягт, 2015/
- Даатгал / Санхүүгийн тайлангийн маягт, 2015/
- Төрийн бус байгууллага /Санхүүгийн тайлангийн маягт, 2017/

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

3. Дансны давхар бичилтийн систем, дансны ангилал, кодчилал

- НББ-ийн үндсэн тэнцэл

Хөрөнгө = Өр төлбөр + эздийн өмч

- Хөрөнгө, өр төлбөр, эздийн өмчид гарсан өөрчлөлт бүрийг цаг тухай бүртгэж, мэдээллийг хадгалж чаддаг хэрэгсэл дансыг НББ-д хэрэглэнэ. Дансны давхар бичилт нь ажил гүйлгээг уялдаа, хамаарал бүхий нэг дансны дебетээс нөгөө дансны кредитэд ижил дүнгээр тусгах үйл явц юм. Дансны харилцаа энгийн, нийлмэл хэлбэртэй байж болно. Сургалтанд Т хэлбэрийн дансыг ашиглана.

3. Дансны ангилал, кодчилал

Дансны кодчилол нь тухайн байгууллагын онцлогоос хамаарч хэдэн ч оронтой байж болно. Практикт 4, 6, 8 оронтой жагсаалт гол төлөв хэрэглэнэ. Аж ахуйн нэгжүүдэд НББ-ийн дансны үлгэрчилсэн зааварыг мөрддөг.

Дансны ангилал, кодчилал	
Мөнгөн хөрөнгө	100101
БХХО	130101
Авлага	120401
Бараа материал	140101
Хангамжийн зүйлс	150310
Үндсэн хөрөнгө	200101
Биет бус хөрөнгө	210101
Өглөг	310101
Эзэмшигчийн өмчийн дансууд	410101
Борлуулалт	510101
Өртөг /ББӨ/	610101
Зардал	700101
Олз, гарз	800101
Татвар	900101

Санхүүгийн тайлангууд (хураангуй), "ААА" компани

Баланс 20x1 он 11 сар 30

Хөрөнгө, эх үүсвэр	**Дүн**
Хөрөнгө	
Мөнгөн хөрөнгө	271000
Авлага	67000
Бараа материал	120000
Барилга	50000
Т оног төхөөрөмж	250000
Нийт хөрөнгө	***758000***
Эх үүсвэр	
Өглөг	320000
Энгийн хувьцаа	250000
Хуримтлагдсан ашиг	**188000**
Нийт эх үүсвэр	***758000***

Баланс 20x1 оны 12 сарын 31

Хөрөнгө, эх үүсвэр	**Дүн**
Хөрөнгө	
Мөнгөн хөрөнгө	40000
Авлага	50000
Бараа материал	160000
Барилга	450000
Тоног төхөөрөмж	150000
Нийт хөрөнгө	***850000***
Эх үүсвэр	
Өглөг	350000
Энгийн хувьцаа	250000
Хуримтлагдсан ашиг	**250000**
Нийт эх үүсвэр	***850000***

Орлогын тайлан (хураангуй) 20x1 оны 12 сарын 31

Үзүүлэлт	**Тайлант үеийн дүн**
1. Нийт орлого	800000
2. Нийт зардал	638000
3. Цэвэр ашиг	**162000**

Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан(Хураангуй) **20x1 оны 12 сарын 31**

	Хувьцаат капитал	Хуримтлагдсан ашиг	Нийт өмч
Эхний үлдэгдэл	250000	**188000**	438000
Нэмэгдсэн			
Хасагдсан			
Тайлант үеийн цэвэр ашиг		**162000**	162000
Ногдол ашиг		(100000)	(100000)
Эцсийн үлдэгдэл	250000	**250000**	500000

Мөнгөн гүйлгээний тайлан (Хураангуй) 20x1 он 12 сар 31

Мөрийн №	Үзүүлэлт	Тайлант үеийн дүн
	Бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн	**(231000)**
	Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	271000
	Мөнгөн хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	**40,000**

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

4. Дасгал ажил, кэйс: “ААА” ХХК

“ААА" ХХК
Санхүүгийн байдлын тайлан
20X2 оны 12 сарын 31

төгрөгөөр

Хөрөнгө	Дүн	Эх үүсвэр	Дүн
Мөнгөн хөрөнгө	40000	Өр төлбөр	
Авлага	50000	Өглөг	100000
Бараа материал	160000	Цалингийн өглөг	50000
Эргэлтийн хөрөнгө	**250000**	Урт хугацаат банкны зээл	200000
		Нийт өр төлбөр	**350000**
Барилга	450000	Эзэмшигчдийн өмч	
Тоног төхөөрөмж	150000	Энгийн хувьцаа	250000
		Хуримтлагдсан ашиг	250000
Эргэлтийн бус хөрөнгө	**600000**	**Эзэмшигчдийн өмч**	**500000**
Нийт хөрөнгө	**850000**	**Нийт эх үүсвэр**	**850000**

“ААА" ХХК
Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан
20Х2 оны 12 сарын 31 өдөр

төгрөгөөр

№	Үзүүлэлт	Тайлант үеийн дүн
1	А. Орлого:	
2	Борлуулалтын орлого (цэвэр)	800,000.0
3	Борлуулалтын өртөг	(200,000.0)
4	Нийт ашиг(алдагдал)	**600,000.0**
5	Хүүний орлого	200,000.0
6	Нийт ашиг, орлогын дүн	**800,000.0**
7	Б. Зардал:	
8	Борлуулалт, маркетингийн зардал	250,000.0
9	Ерөнхий ба удирдлагын зардал	150,000.0
10	Санхүүгийн зардал	80,000.0
11	Бусад зардал	140,000.0
12	Үндсэн бус үйл ажиллаганы олз, (гарз)	
13	Нийт зардал	**620,000.0**
14	В.Ашиг	
15	Татварын өмнөх ашиг	**180,000.**0
16	Татвар (10%)	18,000.0
17	Татварын дараах цэвэр ашиг	**162,000.0**

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

“ААА" ХХК

Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

20Х2 оны 12 сарын 31 өдөр

төгрөгөөр

	Хувьцаат капитал	Нэмж төлөгдсөн капитал	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц	Эздийн өмчийн бусад хэсэг	Хуримтлагдсан ашиг	Дүн
20Х1 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	250000					88000	338000
НББ-ийн бодлогын өөрчлөлт, алдааны залруулга							
Залруулсан үлдэгдэл							
Тайлант үеийн цэвэр ашиг						162000	162000
Бусад дэлгэрэнгүй орлого							
Өмчид гарсан өөрчлөлт							
Зарласан ногдол ашиг							
Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн							
20Х2 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл	250000					250000	**500000**

“ААА" ХХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан
20X2 оны 12 сарын 31

төгрөгөөр

Мөрийн №	Үзүүлэлт	Тайлант үеийн дүн
1	Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ	
	Бараа борлуулсан, үйлчилгээний орлого	241,000.0
	Ажиллагчдад төлсөн	(17,000.0)
	Бараа материал худалдан авахад төлсөн	(40000)
	Түлш шатахуун, тээврийн хөлс, сэлбэг хэрэгсэлд төлсөн	(15,000.0)
	Үндсэн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн	**169000**
2	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ	
	Барилга худалдаж авсан	(400000)
	Тоног төхөөрөмжөө худалдсан	100000
	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн	**(300000)**
3	Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ:	
	Ногдол ашиг төлсөн	(100000)
	Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн	**(100000)**
4	Валютын ханшны зөрүү	
5	**Бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн**	**(231000)**
6	Мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	271000
7	**Мөнгөн хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл**	**40,000**

MERIT
A CESO AND WUSC PROGRAM

Анхаарал тавьсанд баярлалаа